

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК КОХЕЗИВНА РЕФОРМА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: РІЗНОМАНІТТЯ ПРОЯВІВ

«Законодавець має бути соціологом» – зазначав ще на початку ХХ століття американський соціолог Л. Уорд. А тому сучасні держави та уряди все частіше звертаються до арсеналу соціологічних категорій, реалізуючи різні напрями соціальної політики. Одним із таких провідних концептів є соціальна згуртованість, що вже понад 20 років виступає стрижневою ідеєю розвитку сучасних держав. Так, Рада Європи визначила соціальну згуртованість як «спроможність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів, мінімізуючи розбіжності (диспропорції) та уникаючи маргіналізації» [1, р.14]. ОЕРС називає згуртованим суспільством таке, що працює «задня добробуту всіх своїх членів, протидіє відчуженню (виключенню) та маргіналізації, формує відчуття приналежності, сприяє довірі та пропонує своїм членам можливість висхідної мобільності» [2, р.51]. Згадки про необхідність розбудови соціальної згуртованості присутні і на рівні окремих урядів. Особливо у цьому зв'язку варто відзначити Канаду, де ще в 90-х роках урядом була сформована дослідницька група, об'єднана у мережу соціальної згуртованості (Social Cohesion Network). У подальшому члени цієї групи розробили визначення соціальної згуртованості як стрижня соціальної політики - «постійний процес розвитку канадської спільноти, побудованої на основі спільних цінностей, спільних викликів та рівних можливостей, що сформовані на засадах почуття довіри, надії та взаємодопомоги серед усіх канадців» [3, р.3].

Реформа децентралізації стартувала в Україні в 2014 році. Відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування [4] вона спрямована на формування нового базового рівня місцевого самоврядування в Україні – об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), що набувають усю повноту владних повноважень для забезпечення управління місцевим розвитком.

Деякі дослідники номінують реформу децентралізації кохезивною, тобто такою, що спрямована на посилення соціальної згуртованості українського суспільства. Кохезивна спрямованість реформи децентралізації, як зазначають В. Романова та А. Умланд, обумовлена соціально-політичним контекстом її появи як механізму посилення єдності країни, протидії федералізації та сепаратизму [5]. Внаслідок реформи ОТГ стають найбільш

«наближеним» до населення органом публічної влади, що здатен вирішувати локальні проблеми в інтересах місцевих мешканців. З цією метою була здійснена і фінансова децентралізація, що суттєво збільшила податкові надходження до місцевих бюджетів. Застосування таких адміністративних механізмів у соціальній площині було спрямоване законодавцем на підвищення якості життя населення. В цьому ми вбачаємо і перспективу посилення соціальної згуртованості на рівні локальних спільнот в Україні – «процесу розвитку добробуту; почуття приналежності та добровільної соціальної участі членів суспільства у розвитку спільнот, які толерують та сприяють множинності цінностей та культур; надання одночасно рівних прав та можливостей» (визначення соціальної згуртованості за Ксав'єром Фонсекою [6, р. 246]).

Зовнішній аспект кохезивності реформи децентралізації ми вбачаємо в особливостях соціального сприйняття цієї реформи. Відповідно до результатів дослідження «Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: результати п'ятої хвилі соціологічного дослідження серед населення України» серед тих українців, які добре обізнані про реформу децентралізації, 81% опитаних вважають її такою, що потрібна Україні [7]. Таке соціальне визнання реформи децентралізації в оцінках українців дозволяє визначити останню як одну з найбільш успішних реформ в Україні за останні роки. На відміну від інших законодавчих новел (приміром, земельна реформа, приватизація державних підприємств чи питання реінтеграції тимчасово окупованих територій), які чітко поляризують думки українців на «за і проти», реформа децентралізації має потужний потенціал соціального гуртування українського суспільства довкола самої ідеї та результатів своєї імплементації.

Внутрішній аспект кохезивності реформи децентралізації пов'язаний з особливою процедурою формування об'єднаних територіальних громад, що має консенсуальний та добровільний характер, а також передбачає реалізацію набору узгоджених дій усіх суб'єктів процесу об'єднання. Порядок створення ОТГ представляє собою множинність взаємодій на різних рівнях (як всередині окремих територіальних громад, що планують об'єднання, так і між ними). Зокрема, йдеться про появу ініціаторів об'єднання (якими можуть бути не лише представники влади – місцеві голови чи депутати, але й члени територіальної громади та органи самоорганізації населення), проведення громадських обговорень щодо надання згоди чи відмови щодо об'єднання, ухвалення прийнятого рішення відповідними місцевими радами та подальше формування спільної робочої групи з підготовки проектів рішень щодо добровільного об'єднання територіальної громади [8]. Такий законодавчо визначений алгоритм дій має пройти кожна територіальна громада, що планує увійти до складу новоствореної ОТГ.

Активізація взаємодій як всередині, так і між територіальними одиницями формує та посилює соціальні зв'язки, а отже і створює підґрунтя для оформлення соціального капіталу майбутньої об'єднаної громади (за Р. Патнемом [9]). У той же час, багато дослідників, що здійснювали спробу дефінування соціальної згуртованості, пов'язують конструювання останньої саме з появою соціального капіталу. У цьому зв'язку нам імпонує визначення соціальної згуртованості за М. МакКрекеном як «характеристики суспільства, що визначає зв'язки та відносини між соціальними суб'єктами, такими як індивіди, групи, асоціації, територіальні одиниці» [10, р.3]. А також більш деталізоване визначення, яке наводить Дж. Чан, який дефінує соціальну згуртованість як «стан справ, що стосується як вертикальних, так і горизонтальних взаємодій між членами суспільства, та характеризується набором установок та норм, що включають довіру, почуття приналежності і готовність брати участь та допомагати, а також відповідні поведінкові прояви» [11, р. 290].

Імплементація реформи децентралізації в Україні не позбавлена певних викликів у контексті посилення соціальної згуртованості українського суспільства. Одним із них нам вбачається другорядна роль етнічного та культурного чинників, що розглядаються в залежності від пріоритету соціально-економічного розвитку майбутньої громади (стаття 5 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»). Неврахування етнокультурних чинників на етапі об'єднання територіальних громад у подальшому може стати підґрунтям для виникнення локальних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Council of Europe. 2008. Report of High-Level Task Force on Social Cohesion: Towards an Active, Fair and Socially Cohesive Europe. URL : <https://rm.coe.int/report-towards-an-active-fair-and-socially-cohesive-europe-janv-2008-t/1680939181> (date of appeal : 17.02.2021).
2. OECD. 2011. Perspectives on Global Development 2012, Perspectives on Global Development. OECD Publishing. URL : https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/persp_glob_dev-2012-summary.pdf?expires=1603089712&id=id&accname=guest&checksum=D60DADA42DCC1C60387D4B0EB28663D5 (date of appeal : 17.02.2021).
3. Jeannotte M. Sharon Social cohesion: Insights from Canadian research. Presented at the Conference on Social Cohesion. Hong Kong – November 29, 2003. URL : https://www.researchgate.net/publication/228981786_Social_cohesion_Insights_from_Canadian_research (date of appeal : 01.02.2021).
4. European Charter of Local Self-Government: Official Translation. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (date of appeal : 22.01.2021).
5. Romanova, Valentyna, and Andreas Umland. Decentralising Ukraine: Geopolitical Implications. *Survival*. 2019. 61 (5). P. 99–112.
6. Fonseca Xavier, Stephan Lukosch and Frances Brazier. Social Cohesion Revisited: a New Definition and How to Characterize It. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. 2019. №32 (2). P. 231–253.

7. Звіт «Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: результати п'ятої хвилі соціологічного дослідження серед населення України» (2020). URL : https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/633/2020Report_UKR_ukr.pdf (дата звернення 01.02.2021).
8. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 13. ст.91.
9. Putnam R. The prosperous community: social capital and economic growth. *American Prospect*. Spring. 1993. P. 35 – 42.
10. MacCracken M. Social cohesion and macroeconomic performance. Paper presented at the Conference 'The State of Living Standards and the Quality of Life', Centre for the Study of Living Standards (CSLS), October 30-31, 1998, Ottawa, Ontario/Canada. URL : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.469.9884&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення : 17.01.2021).
11. Chan J., To H. P. and Chan E. Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research. *Social Indicators Research*. 2006. №75(2). P. 273 – 302.

Дем'янчук Владислав

студент 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана», Україна*

КУЛЬТУРНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Культурна глобалізація та наслідки її процесів вже декілька десятиріч є темою дослідження багатьох видатних науковців. Значний внесок у загальнотеоретичне філософське розуміння проблем глобалізації та культури зробили західноєвропейські вчені: М. Кастельс, Дж. Томпкінсон, Ф. Фукуяма, Р. Робертсон та інші. Проблему глобалізації і культури вивчали і українські вчені: Т. Возняк, Н. Ладо, О. Олійник, І. М'язова та інші.

Коли говорять про культурну глобалізацію, мають на увазі поширення ідей, значень та цінностей у світі з розширенням та збагаченням культурних стосунків[1, с.20]. Цей процес відзначається спільним споживанням культурних продуктів поширених через Інтернет, засоби популярної культури та завдяки міжнародному туризму. Циркуляція культурних продуктів дозволяє індивідам брати участь у соціальних стосунках, котрі виходять за межі країн та регіонів, що призводить до формування спільних норм, ідей, моди, релігій, технологій, мов тощо.

Взаємодія культур, заснована на повазі до культурної самобутності та духовної спадщини того чи іншого народу – єдиний спосіб формування моделі мультикультурного сучасного світу. Діалог міжнаціональних культур передбачає сприйняття іншої культури з